

LÈXIC D'ORIGEN VALENCIÀ EN EL *NUEVO DICCIONARIO DE LA LENGUA CASTELLANA* DE VICENTE SALVÀ, DE 1846

EMILI CASANOVA

Universitat de València – Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL)
emili.casanova@uv.es

1. INTRODUCCIÓ

La present comunicació parteix d'una hipòtesi: entre les aproximadament 26.000 veus, accepcions, frases i locucions que Vicent Salvà afegeix al *Diccionario de la Real Academia Española* de 1843 en el seu *Nuevo Diccionario de la Lengua Castellana* de 1846¹, han d'haver-se-li escolat valencianismes, inconscientment o no, dins dels camps dels neologismes i dels arcaïsmes, com és esperable:

- a) en un autor valencià que té com a llengua materna i de relació familiar el valencià. En efecte, Vicent Salvà Pérez (1786-1849) és fill d'un velluter originari de Gata de Gorgos, que estudià en les Escoles Pies de València i a la Universitat de València²;
- b) en una època, finals del segle XVIII i primeries del segle XIX, que el valencià estava molt present en el carrer i en les famílies valencianes, moment que començava el transvassament cap al castellà, encara que el valencià ja era considerat una llengua de segona categoria, obstacle per a aprendre la llengua castellana, i que, per tant, tots els il·lustrats com Salvà havien de fer esforços per corregir-se el seu castellà. Salvà, a més, coneixia bé el valencià i escriu un dels primers poemes renaixentistes, *Lo Somni*³, on usa com si foren valencianismes castellanismes com *aliento*, *apretar*, *hasta*, *olvidar* i *gorja*, ben arrelats ja en el valencià del seu temps;
- c) en un personatge que en les seues cartes privades usa molts vocables afectuosos valencians com *benvolgut* dins dels seus escrits en castellà, i usa els mots en valencià per a designar objectes concrets, com *titot* (“como porque ya que no pueda asaltar el *titot* en ls próximas Navidades...”), *Perico* o *Vicentica*⁴;
- d) en un autor d'un valuós estudi sobre la interferència lèxica entre les dues llengües en contacte, com mostra el seu “Apèndix” al *Compendio de la Gramàtica Valenciana* de 1838, publicat a València, destinat a valencians, on dedica 22 pàgines a comentar:

los valencianismos que solemos cometer hablando el castellano [...]. A ningún valenciano debe pues servirle de mortificación que se le diga que comete faltas en castellano, siendo tan fácil que se nos peguen los modismos y voces a que estamos acostumbrados desde la infancia. Mas para corregirlas es menester principiar por conocerlas; y yo he creído que mis compatriotas me agradecerían que les comunicase las que yo he notado, a fin de que añadiendo otros sus observaciones, consigamos depurar de todos los vicios nuestra habla castellana [...]. Por más que nuestro dialecto no sea tan rico ni esté tan cultivado como el castellano, no es extraño que carezca este de algunas voces correspondientes a las de aquel, y más si se trata de las profesiones o ramos en que sobresale nuestra provincia. Es conocida y proverbial hasta entre los extranjeros su agricultura, y así es que abundamos en las palabras que con ella tienen relación; por lo que distinguimos con los tres nombres de *bachoca*, *tabella* y *fesol* todos los estados de la judía, que en castilla se espresan por medio de rodeos⁵.

El lèxic d'aquest “Apèndix”, el presenta en quatre grups (els exemples triats són també presents en el *Nuevo Diccionario* de 1846):

- 1) “Palabras que o no son castellanas, o estan algo corrompidas, o no significan lo que muchos valencianos creen”, com *Malagana* por *desmayo* o *congoja*; *Parar la mesa* por *ponerla*; *Tápara* y aún *tápera* por *alcaparra*;

¹ Sobre l'obra de Salvà podeu veure Seco (1987), Azorín Fernández (2000) i Jiménez Ríos (2001); però, sobretot, el llarg pròleg de l'obra on Vicent Salvà explica la seua intenció, el mètode, el constant treball durant 46 anys, les fonts usades i el contingut del diccionari.

² Sobre la seua vida i obra vegeu Reig Salvà (1972).

³ Vegeu Simbor (1980: 94-98).

⁴ Germán Ramírez Aledón prepara l'edició de la correspondència de Vicent Salvà, una part de la qual ens ha deixat consultar. Doncs bé, escrita en castellà està esguitada de valencianismes populars en les seues cartes a la família o parlant de València, prova que emprava el valencià amb la seua família.

⁵ Vegeu el seu apèndix en Casanova (1990).

- 2) “Vozes castellanas que pueden rezelar los valencianos que no lo son”, per exemple, *Arriscado*: resuelto, osado; *Bastaje*: ganapán; *Enquillotrarse*: enamorarse; *Gamella*: dornajo; *Gínjol*: azufaifo;
- 3) “Lista de algunas voces castellanas que no es fácil ocurran a los valencianos, para quienes se ponen las correspondencias valencianas a continuación”, com *Anís*: llavorettes; *Emberrenchinarse*: encanarse els chics; *Jugar a la gallina ciega*: jugar al sapuquero; *Palmito*: margalló;
- 4) “Vozes valencianas que ignoro tengan una correspondencia exacta en castellano”, com ara, *Dula*: el ható de ganado mayor perteneciente a todos los vecinos del pueblo; *Enramar la volta o el carrer*: entapizar, alfombrar o cubrir de juncia, flores, etc. la carrera o la calle⁶.

2. ESTUDI

Intentar demostrar esta versemblant hipòtesi m'ha fet llegir i analitzar tot el *Nuevo Diccionario*, els lemes i les definicions, fixant-me especialment en els mots que ell assenyala amb una creu com a no presents en el Diccionari acadèmic de 1843 o presents però amb alguna innovació semàntica que ell indica amb un asterisc. De la seua lectura he triat els que, segons els meus coneixements i la lexicografia valenciana del XIX, podien ser valencians⁷. D'eixa primera tria, he seleccionat 250 mots que he estudiat a la llum del *Nuevo Tesoro lexicográfico de la lengua española*, el *Corpus Diacrónico del Español (Corde)* i altra documentació castellana i catalana. Contrastat tot el material, crec que, a la fi, el cabal lèxic valencià introduït per Salvà supera els 100 mots, com ara demostrarem. No tinc presents en aquest recompte el centenar de paraules d'origen valencià presents al *DRAE* de 1843⁸, introduït ja anteriorment, pres directament del valencià o coincident amb el murcià o aragonés. En efecte, el vocabulari nou mostra que Salvà o les seues fonts valencianes encara sofrien les interferències del castellà a pesar dels seus esforços per ensenyar el castellà als valencians i per dignificar i netejar aquesta llengua de mots regionals que s'escapen a qualsevol bilingüe, especialment en els principis de l'aprenentatge d'una altra llengua⁹. Un primer problema és esbrinar què deu aquest corpus salvatià a València i què a Aragó i Múrcia, que tenen moltes semblances. Però ell mateix ens dóna la resposta en el pròleg (pàg. 30):

¡Cuántas dicciones no he omitido de las que trae el *Diccionario de autoridades*, porque carecen de ella, y cuán pocas he copiado de las provinciales de Aragón y Murcia que él menciona.

És a dir, sembla que no pretén introduir regionalismes d'aquestes zones.

Un segon problema és distingir els mots que pareixen valencianismes però que realment són poats de les fonts antigues i de les seues nombroses lectures:

Cabalmente mi principal mira se ha dirigido a no decir cosa alguna adivinando y de memoria, sino hablar siempre con fundamento y datos. Los diccionarios no son obra de imaginación, sino que descansan por entero en la autoridad de los buenos hablistas, y por consiguiente ha de copiarse mucho para formarlos: la dificultad está toda en copiar bien, sabiendo distinguir las circunstancias de cada autor, para conocer el grado que se le ha de dispensar de confianza (pàg. 29).

I és que no podem oblidar ni la transferència lèxica en les traduccions medievals –per exemple, en l'adaptació al castellà del *Consolat del mar*, que és una de les seues fonts–, ni la proximitat lèxica medieval entre llengües neollatines major que la d'ara, o la presa com a castellanes de fonts aragoneses medievals.

⁶ Vegeu la *Gramática de la lengua castellana* de l'autor. Es pot veure ací com es fixava molt bé en el valencià. Per exemple: “Parece inexplicable a primera vista cómo los valencianos, que no distinguen la *s* de la *z*, caen menos en este descuido que los andaluces, los cuales no hacen al cabo otra cosa que trastocar la pronunciación. Tal vez deberá esto atribuirse a que la lengua castellana tiene que ser aprendida y muy estudiada por los escritores de tal cual nota del reino de Valencia, mientras los andaluces, que escriben con corta diferencia la lengua que hablan, fácilmente equivocan estas consonantes, reputando la *c* o *s* por lo que realmente valen, y descuidándose una que otra vez respecto de la *s*, por su vicioso modo de pronunciarla” (pàg. 893).

⁷ He consultat els diccionaris valencians existents, en especial a partir de la tesi doctoral de Guardiola (2004a). També he consultat el *Diccionari català-Valencià-Balear* d'Alcover-Moll i el *Diccionari Etimològic i Complementari de la Llengua Catalana* de Coromines.

⁸ Em referisc a mots segurament d'origen valencià però que ja estaven registrats en diccionaris anteriors des del Covarrubias o el *Diccionario de autoridades*. Per exemple, *ventalle* (1739), *luquete*, *bambolla*, *bastaje*, entre altres.

⁹ El castellà de Salvà és una anella més en la formació del castellà regional de València que és un castellà format a partir de gent valencianoparlant que o transfereix mots propis a l'altra llengua com *camal* 'pernera', *ginjol*, o adapta els seus mots valencians al castellà, com *saber mal*, i que molt sovint ni se n'adona de l'error. Però és que, a més, en un ambient de coexistència de les dues llengües, on la part més influent només usa el castellà i on els mecanismes creatius de les dues llengües convergeixen es crearan mots i locucions que serviran per a les dues llengües, com *a tota virolla*, o *fer arca*. Aquest contacte secular i el predomini del castellà des del XVII farà també que molts valencianismes tinguen una procedència castellana. Aquest fet el tinc sempre present en els estudis del valencià. El mateix Salvà ens ajuda a pensar que mots com *malvar* < *Male elevare*, *càfila*, *balàustia* (en valencià actual: *balòstia*), *citara*, *chupetin* i *bosar* poden tindre un origen castellà.

Tenint presents estos problemes, presentem una relació de les novetats aportades de Salvà que tenen com a font el parlar valencià d'aquest autor.

2.1. Paraules no documentades en cap diccionari acadèmic posterior ni anterior

Una bona part dels probables valencianismes no tornen a aparèixer en cap diccionari acadèmic, senyal que sempre han degut ser considerats d'origen no castellà. En general, són mots del valencià del carrer, vius encara hui o documentats des de sempre. Són els vocables on més clarament es compleix la nostra hipòtesi de partida. La seua transferència al castellà pot haver-se fet de diverses maneres, però sempre de manera fàcil per a un bilingüe, ja que existeixen mots de la mateixa família en les dos llengües en contacte.

2.1.1. Adaptació de mot a mot, del valencià al castellà

- “*Agrumarse* r. *Agranujarse*, *hacerse cuajarones* +”. No apareix en el *Corde* ni en cap diccionari (dicc). Vocable format a partir de *grum* ‘grumo’. Pot ser considerat un derivat del castellà *grumo*, o del valencià *grum*, però en tot cas, la creació de la forma *agrumar-se* podria ser induïda pel valencià. Apareix registrat en l'Escrig del 1851, com es pot veure en Guardiola (2004a).

- “*Beco* m. ant. *Labio* +”. No documentat en cap diccionari, però sí en el *Corde*. Per exemple: “con tapado de embeleco, / lleva beca y deja *beco*, / y ganado lo hallará. / Ello dirá, y si no, lo” (Francisco de Quevedo, *Poesías*, 1597-1645); “con mucho desprecio le dijo: ‘Ande el bordel, *beco* cornuto’. Y el portugués, dando con el pie” (Vicente Espinel, *Vida del escudero Marcos de Obregón*, 1618). En estos casos de documentació antiga en castellà, la introducció del mot castellà per Salvà pot deure's a les seues múltiples lectures, però també pogué ser motivat per l'existència del valencià *bec*.

- “*Bienestante* m. La persona que vive con descanso y conveniencias +”. No en el *Corde* ni en cap dicc. Sembla una creació partint del català de València *benestant*.

- “*Bufada* f. Golpe de viento de corta duración +”. No en el *Corde* ni en cap diccionari. *Bufar*, d'on deriva, és un verb de les dues llengües.

- “*Caduquear* n. Caducar +”. No en el *Corde* ni en cap diccionari. Adaptació del valencià *caduquejar*.

- “*Carriso* m. ant. *Muladar*, *basurero*”. En cap diccionari, però sí en el *Corde*. Per exemple: “que hurtan cruda. Solíanse bestir antiguamente de *carriso*, tejiéndolo a modo de esteras, y de allí hací” (Fray Martin Murúa, *Historia general del Perú, origen y descendencia de los inca*, 1613). Pres en sentit metafòric del valencià *carris-carrítix* ‘planta de la família de les arundinàcies’. Jo conec l'expressió *fer-se un carrís* ‘fangar’.

- “*Chilladiza* f. fam. La confusión de chillidos +”. En cap dicc., però sí en el *Corde*: “pañales ni alorre, ni viruelas, ni raquitis, ni *chilladiza* eterna y alboroto en la casa, ni mal dormi”) (Leandro Fernández de Moratín, *Cartas*, 1815); “me aturden con sus golpes, llantos y *chilladiza*. El uno acosa al gato debajo de las silla” (Leandro Fernández de Moratín, *Poesías completas (poesías sueltas y otros poemas)*, 1778). Dificil de decantar-se per un derivat del castellà o valencià *xillar*.

- “*Chumar* vulg. Beber +”. En cap dicc., però sí en el *Corde*: “alabra con humo, aun cuando ella viene de chuma y *chumar* (beber), palabra que se trocó en jumar, en vir” (Marco Fidel Suárez, *Sueños de Luciano Pulgar*, 1923). Derivat del valencià *xumar*, creació onomatopèica o evolució de *sumar* per palatalització de la *s-* per la força imitativa del soroll que en fa en veure al morro.

- “*Corriola* f. ant. *Correhuela* +”. En cap dicc., però en el *Corde* hi apareixen altres sentits d'herba. *Corriola* és una variant valenciana de *corretjola*, potser per creuament de *corriola* - *curriola*. Documentada des del segle XIX.

- “*Cosino* a. m. y f. ant. Primo hermano y prima hermana +”. En cap dicc, però sí en el *Corde*: “crecia assin como a ffillo de rey; et asin como a *cosino* fue honrado. Et como vino el tiempo que hombre” (Juan Fernández de Heredia, *Libro de actoridades (Rams de flors)*, 1376-1396); “escripto deve ser seguro. E eso mesmo digo e su *cosino* hermano asi enpero que non veniese por otra co” (Antón de Zorita, *Arbol de batallas*, c. 1440-1460”. *Cosino* és una variant castellana antiga, que potser és registrat en el Nuevo Diccionario gràcies al valencià *cosí*.

- “*Descarpir* a. ant. Separar +”. En cap dicc. i tampoc en el *Corde*. Pres del valencià *escarpir-se* ‘aclarir, desembullar els cabells’, encara que per la seua modernitat en català –la primera documentació és de *L'Atlàntida* de Verdguer– podria ser al revés.

- “*Drecera* f. Fila de casas, árboles, etc en línea recta. // ant. Dirección +”. En cap dicc. i tampoc en el *Corde*. Pres del valencià *drecera* ‘camí més curt; direcció’, amb un canvi de sentit en el primer cas.

- “*Enramadura* f. ant. La acción y efecto de enramar +”. No en el *Corde* ni en cap diccionari. No apareix documentat en el *Diccionari Català-Valencià-Balear*. Sí *enramada*, amb el mateix sentit des del segle XVIII. Derivat d'*enramar* i d'*enramada*.

- “*Esportillarse* a. fam. Desportillar Úsase también como recíproco +”. No en el *Corde* ni en cap diccionari.
- “*Estayo* m. ant. Destajo +”. No en el *Corde* ni en cap diccionari. Potser motivat pel valencià *estall* ‘destajo’ o una pronúncia vulgar.
- “*Lanternero* m. ant. Linternero +”. En cap dicc., però sí en el *Corde*: “le apuntó bien a la oreja de un corchete *lanternero*. Cercenóle la melena; y cimbrándole el cel” (Sor Juana Inés de la Cruz, *Villancicos*, 1676-1692). Pres de *llanterna*, *llanternar* ‘qui treballava ajudat d’una llanterna, hui especialment el ‘lampiste’.
- “*Malastrugado*, *da* y *Malastrugo*, *ga* adj. ant. Desventurado +”. En cap dicc., però sí en el *Corde*: “Don fol *malastrugado*, torpe e enloquido, ¿en qué roídos andas” (Gonzalo de Berceo, *Los milagros de Nuestra Señora*, 1246-1252); “Umbrásides por despojarle'l cuerpo, mas al *malastrugado* ixióle a mal puerto. Estava cabezcorvo” (Anónimo, *Libro de Alexandre*, 1240-1250). Adaptació de *malastruc*.
- “*Maravella* f. ant. Maravilla +”. En cap diccionari, però sí en el *Corde*: “e dezían que Dios avía fecho aquella gran *maravella* por librar a Trineo que era sin culpa. E el” (Anónimo, *Palmerín de Olivia*, 1511); “a doncella, Si bem veu anar galant, Lladre so per *maravella*. El paje le dixo: ¿Qué es eso, Canónigo?” (Luis Milán, *El cortesano*, 1561).
- “*Pluia* f. ant. Lluvia +”. En cap dicc., però sí en el *Corde*: “e espandio sus manos delant el Criador e quedo la *pluia* / e el pedrisco. Pero non dexo Pharaon el pueb” (Almerich, *La fazienda de Ultra Mar*, c. 1200); “yo enues Atrebatas verdadera lana plouio mezclada *pluia*, et en Constantinoble cayo piedra de grant gran” (Juan Fernández de Heredia, *Traducción de Breviarium ab urbe condita, de Eutropio*, 1377-1399). Potser el català *pluja* li fa vindre a la ment el mot, adaptat a la pronúncia d’un castellà.
- “*Poal* m. ant. Poval // ant. Monte +”. En cap dicc., però sí en el *Corde*: “Johanna, a uos donna Guiumar uendemos un nuestro *poal* que auemos enno Mercadiello de Leon, en logar pe” (Anónimo, *Documento de venta [Documentos de la catedral de León]*, 1252); “on cinco cubas, e con una carral, e una tina e un *poal* que avemos enno mercado e con las otras cosas qu” (Anónimo, *Carta de renta [Documentos del Archivo Histórico Nacional]*, 1276). Variant de PUTEALE, viva en valencià en el sentit primer, no en el segon.
- “*Porca* f. El lomo de tierra que se levanta entre dos surcos +”. No en cap diccionari ni tampoc en el *Corde*. Pres del valencià *porca* amb el mateix sentit. També podria ser que Salvà el prenguera directament del llatí *porca* ‘nom del cavalló o porció de terra entre dos solcs’, o de la moda de comptar en esta mesura a partir del segle XVIII, però, en tot cas, induït pel valencià.
- “*Puncella* f. ant. Doncella +”. En cap dicc., però sí en el *Corde*: “fueron las espinas alumbradas aqueilla *puncella* fezo su Rogaria a nuestro seynnor / Requerie” (Anónimo, *Viaje de Juan de Mandevilla*, c. 1400); “strella; el templo fue destructo, quand' parió la *puncella*; paz fue por tod' el mundo qual non fue ante” (Gonzalo de Berceo, *Loores de Nuestra Señora*, 1236-1246). El mot normal en català és *poncella*, però al XIX a València no està gens clar que es coneguera, encara que els diccionaris registren *poncell* ‘home jove’.
- “*Ramujos* m. pl. Támaras, la leña menuda de que se hacen hacecillos +”. En cap diccionari ni en el *Corde*. Format sobre *ramull-ramulla*, amb el mateix sentit.
- “*Reclavar* a. Afirmar alguna cosa con más clavos de los que tenía anteriormente +”. En cap dicc., però sí en el *Corde*: “a apretar las que se aflojan, limpiar los fondos, reclavar las tablas, y poner algún rumbo cuando lo ne” (Jorge Juan, *Discurso y reflexiones políticas sobre el estado presente de PERÚ*, 1748). Compost de *clavar* amb el prefix *re-*.
- “*Recuenco* m. El terreno que da una vuelta en forma de seno o rinconada +”. En cap dicc., però sí en el *Corde*: “nadando en el río ni sabiendo mucho, me cogió un *recuenco* y me vi cuasi ahogado, y salí libre sin sabe” (Jerónimo de Pasamonte, *Vida y trabajos*, c. 1605). En valencià és viu *reconco* com a mot comú i com a topònim, però és més normal *marrada*.
- “*Roealtars*, com. fam. Santurrón, na +”. No en el *Corde* ni en cap diccionari. És pres del val *rosegaaltars*, usat per Jaume Roig i viu encara hui.
- “*Rojjal* m. El terreno poblado de malas rastreras, encinas, carrascos y otros árboles o arbustos, que se aprovecha para el pasto de bueyes +”. No en el *Corde*. En valencià tenim *blat rojal* ‘rubión, en els autors del XVII i XIX, com es pot veure en Guardiola (2004a). Per tant tindriem un canvi semàntic.
- “*Ruminar* a. ant. Rumiar, en su segunda acepción. Ruminare +”. En cap dicc., però sí en el *Corde*: “Torna, yo te aviso, a leer y a *ruminar* esta palabra que he dicho, porque es sentenci” (Fray Antonio de Guevara, *Reloj de príncipes*, 1529-1531). En valencià era més normal *rominar* al segle XVIII. No és registrat pels diccionaris valencians, segons Guardiola (2004a). Per això pense si pot ser pres del llatí RUMINARE directament.
- “*Teque*, *estar de -*, fr. fam. Estar de buen humor o de broma +”. En cap dicc. i en el *Corde* no presenta este sentit: “e que los dos el Carambeque bailamos? Niño Teque, *teque*, *teque*, vaya el Carambeque. Todos Idos ahora” (Anónimo, *Entremés de Juan Ranilla [El hidalgo de la Mancha]*, 1673). En valencià

anar de teca. Adaptació de *tec* 'rebombori festiu', registrat ja en el *Raro Diccionario* de Ros de 1770, com demostra Guardiola (2004b) sota *tec*, creat a partir de l'onomatopeia de soroll.

- “*Tresena* f. Moneda de la provincia de Valencia que vale tres dineros o seis maravedís. Ahora circula muy poco +”. No en el *Corde* ni en cap diccionari. Deriva de *tres*. I era normal en la València de l'època de Salvà.

- “*Trido, da*, adj. mon. Menudo y vivo, dícese del paso del caballo +”. No en el *Corde* ni en cap dicc. Adaptació metafòrica del valencià *trit* 'reduït a trossos prims', ja que normalment s'usava formant l'expressió *fem trit* (*Diccionario* CRos de 1764). No conec hui esta accepció però sí *trit* 'cansat'.

2.1.2. Valencianismes *yer* i *altres*

- “*Ajenollarse* r. p. Arrodillarse +”. No en cap dicc. I tampoc en el *Corde*.

- “*Aprimarse* r. ant. Afinarse, pulirse +”. En cap dicc. I tampoc en el *Corde*.

- “*Arbre* m. ant. Árbol +”. En cap dicc., però sí en el *Corde*: “DEL ROMÁNS DE FIERABRÁS Lo yer ur dissen desotz l'arbre fulhat; El sarraceno desciente debajo del árbol” (Antonio Milá y Fontanals, *Compendio de arte poética*, 1844); “Et todos han cubierta, et no yer u sino vn *arbre*, et no han yer ura cuerdas; et quando las tira” (Juan Fernández de Heredia, *Libro de Marco Polo*, 1396). És un terme nàutic del castellà hui.

- “*Colmellada* f. ant. Colmillada // *Ferir Colmelladas* fr. Ant. Dar bocados +”. En cap dicc. I tampoc en el *Corde*. En valencià viu *colomello*, d'origen aragonés.

- “*Floronco* m. Poco uso chichón +”. En cap dicc. En el *Corde*: “sola mente de cosas yer ura. Furunculum. Que es floronco dixerón a vna hinchazon que se yer ur aguda” (Alfonso de Palencia, *Universal vocabulario en latín y en romance*, 1490). Realment en valencià podria ser és un yer uras smo, derivat de *furòncol*.

- “*Golafre* adj. Fam. Glotón +”. En cap dicc. I tampoc en el *Corde*.

- “*Mainada* f. ant. Lo mismo que mesnada”. No en cap diccionari i tampoc en el *Corde*. És un mot antic, viu hui a Catalunya.

- “*Nonsabo* (hacer el) fr. Fam. Fingir que no se sabe una cosa o querer pasar por simple y sencillo al que no lo es +”. En cap diccionari i tampoc en el *Corde*. Segurament és una creació d'estudiants de llatí del segle XVIII, que encara se sent en els pobles, i per tant creat o vehiculat en les dues llengües.

- “*Oblidar* a. ant. Olvidar // r. ant. Olvidarse +”. No en cap dicc.

- “*Oblido* m. ant. Olvido +”. En cap dicc., però sí en el *Corde*: “deuda, la quoyal deuda fué pagada a ellos, o por *oblido* de luengo tiempo o porque las aluarás perdiero” (Anónimo, *Vidal Mayor*, c. 1250); “yer uras de barragana. & si alguno deysare por *oblido* que part deue yer a quoyal et por quoyales cos” (Anónimo, *Fuero Navarra*, 1300-1330).

- “*Orso* m. ant. Oso +”. En cap dicc. I tampoc en el *Corde*. És la forma normal del valencià *onso*.

- “*Parafango* m. Resguardo de vaqueta o hierro con que se impide que las ruedas de los coches salpiquen de lodo los estribos y las partes inmediatas a éstas +”. En cap dicc. En valencià és *parafang*.

- “*Paraula* f. ant. Palabra // ant. Parábola, refrán, sentencia +”. En cap dicc. En el *Corde*: 322 casos en 31 documents.

- “*Tot*, adj ant. Todo +”. En cap diccionari. Normal en textos aragonesos en el *Corde*.

- “*Tránsido* m. ant. Tránsito, la muerte +. Està, en canvi, *transido* 'fatigado', 'miserable', que en valencià viu *estar transit*, amb el mateix sentit.

2.1.3. Variants formals amb adaptacions vulgars

- “*Ansañar* a. ant. Ensañar, irritar +”. En cap dicc.

- “*Entropesar* m. ant. Tropezar. Puede ser error de los manuscritos por entropesar”. En cap dicc.

- “*Envair*. Lo mismo que embair +”. En cap dicc.

- “*Escabeszado* o *escabezado, da* adj. ant. Descabezado, degollado +”. No en cap dicc.

- “*Estrozar* a. ant. Destrozar +”. En cap dicc. Aquests dos mots presenten variants causades per la variació del prefix *des-/es-*<EX i DIS, en valencià i en castellà vulgar.

2.1.4. Creacions nàutiques valencianes

- “*Azorrar* (la mar cargar demasiado un buque, de suerte que esté más metido de lo que determina su línea de agua/. Mar. Ahocicar la embarcación por llevar mucha vela o ir muy cargada. En este sentido suele usarse como recíproco/. Naut. Aparentar mal semblante el tiempo) // Estar como adormecido por tener muy cargada al cabeza”. En cap dicc. i tampoc no en el *Corde*. Deriva del valencià *assorrar-se* 'afonar-se'.

- “*Brandar* n. naut. Moverse el buque ne sentido giratorio, no por la agitación del mar, sino por alguna otra causa +”. En cap dicc. i tampoc en el *Corde*. Del català ‘moure’s alternativament’, documentada a partir del segle XIX, però viva en els nostres mariners.

2.2. Vocables introduïts per Salvà en el seu *Nuevo Diccionario*, presentes en diccionaris acadèmics posteriors

Una part d’aquests mots possiblement el tingueren a ell com a font principal, especialment el Diccionari acadèmic de 1925:

- “*Astor* m. ant. Azor +”. Només en el Dicc. 1933.
- “*Basca* met. Pena, desazón, fatiga +”. Ja en el Dicc. 1925.
- “*Cachiporra* m. vulg. Cariancho +”. Dicc. 1936.
- “*Calbote* m. Pan hecho de castaña o bellota +”. Dicc. 1925: ‘castaña asada’.
- “*Coliblanco, ca* adj. que se aplica al animal que tiene la cola blanca +”. Dicc. 1927.
- “*Colipava* adj. f. que se dice de una especie de palomas de cola ancha +”. Dicc. 1925.
- “*Encalzar* a. ant. Prender, aprisionar / /ant. Vencer +”. En el Dicc. 1925, com a forma ant.
- “*Encetar* a. ant. Decentar +”. En el Dicc. 1914: ‘encentar, decentar’.
- “*Esbarar* m. ant. Desbarrar, deslizarse +”. En el Dicc. 1925: ‘resbalar’.
- “*Fierabrás* m. met. Perdonavidas. Persona mala, perversa, ingobernable +”. Dicc. 1899.
- “*Galleta* (beber a) fr. Beber por el pico de un jarro o de un porrón sin llegarlo a la boca +”. Dicc. 1970.
- “*Rodal* m. El lugar, sitio o paraje pequeño que se distingue por alguna cosa; y así se dice Rodal de retamas, rodal de alga +”. En el Dicc. 1852: ‘terreno de corta extensión’. El Dicc. 1925 copia pràcticament la mateixa definició i li afegí ‘mancha’.
- “*Rodeno* m. Cierta piedra muy porosa. // Especie de pino +”. En Dicc. 1884: ‘adj. Dícese de tierras, rocas y pinos’; en Dicc. 1925 ‘adj. rojo, dícese de tierras, rocas / Pino rodeno’.
- “*Rodona* Dícese de la persona que va andando de un lugar a otro // f. fam. Andorrera +”. Dicc. 1927.
- “*Sandunga* f. fam. Zandunga. Gracia, donaire, salero +”. Apareix en el Dicc. 1884.
- “*Seó y seór* m. vulg. Señor. Se usa particularmente hablando con las personas +”. Apareix en el Dicc. 1899. D’ací procedeix el mot *so: so Nelo*.
- “*Socarrar* ant. Tostar, quemar”. Esta segona accepció no consta en cap diccionari, sí el mot ja des del XVIII.
- “*Soro* adj. Se dice del halcón cogido antes de haber mudado la primera pluma +”. Apareix en el Dicc. 1899 i remet a *halcón soro*.
- “*Suarda* f. El churre que cria en la piel de los animales el sudor +”. Consta en el Dicc. 1914: ‘juarda’.
- “*Tastar* a. ant. Probar, gustar // ant. Tocar, palpar +”. 1a doc., Dicc. 1914: ‘tocar,’ ‘gustar’.
- “*Torpor* m. Entorpecimiento +”. Dicc. 1884.
- “*Traste* prov. Trasto”. Ja en el Dicc. 1843.
- “*Trompis* (andar a) f. Pelear o reñir a puñadas, como lo acostumbran los ingleses +”. 1a doc., Dicc. 1869: ‘puñetazo // Andar a trompis loc fam ‘andar a puñetazos’.

2.3. Introducció de sentits nous absents dels diccionaris anteriors, tots existents en el català de València

- “*A la hora horada*. loc fam. A la hora puntual, precisa, perentoria. Se dice para inculpar a los que piden o recuerdan algo cuando ya es muy difícil o imposible de hacerse o remediarse.” *Hora* [...] - *deshorada*. La infausta y desgraciada. // - *horada*. La puntual, la precisa y perentoria *”. A partir de l’edició del *DRAE* de 1869 s’elimina la locució *a hora deshorada*, però es manté a *hora horada*, vivíssima hui, i ja usada per la *Rondalla de rondalles* de Galiana¹⁰.

- “*Allevantarse* v. ant. Levantarse, empezar a soplar +”. En cap dicc. ni en el *Corde*. Salvà registra també l’accepció *Levantar* (‘Empezar a soplar o a llenar la atmosfera, y así decimos levantose un fuerte viento, una espesa humareda o neblina’), que té un gran interès per al valencià ja que en esta llengua existeix el mot *llevantança* ‘calúnnia’, creada en el segle XVIII i la locució *llevar una llevantança*.

- “*Brollar* a. met. prov. Arrojar, vomitar, despedir +”. Accepció en cap diccionari ni en Dicc. 1925. En el *Corde*: “e estará embevido un hombre todo un día viéndolas *brollar*, caer y correr. - Sobre todo-dixo Andrenio-qu” (Baltasar Gracián, *El criticón. Primera parte. En la primavera de la niñez*, 1651); “del Duque de York, pero el mayor fundamento era *brollar* Inglaterra con el Rey de Francia, que entonces” (Raimundo Lantery, *Memorias*, 1705). No hem trobat este sentit en valencià però sí en el castellanoaragonés de Villar del Arzobispo.

¹⁰ Sobre *llevantança* i *a hora horada*, podeu veure Casanova (2002).

- “*Enramar* v. tr. Adornar con ramos y flores una ventana, en balcón, etc/ esparcir ramos, flores y yerbas olorosas en una carrera, calle, etc. *”.
- “*Formiguero* m. ant. Hormiguero +”. En cap dicc.
- “*Hormiga*. Ser una hormiga para su casa fr. prov. Cuidar mucho del gobierno y economía de la casa”. Dicc. 1925 *
- “*Hormiguero* pl. agr. Montones que se forman de las plantas inútiles o dañinas arrancadas de un campo, las que se queman después de cubiertas con tierra; y es uno de los mejores abonos de esta *”. Dicc. 1925, amb igual definició. En valencià *formiguer*.
- “*Nano, nana* m. y f. //m. ant. Hijo, niño, muchacho”. No en cap diccionari.
- “*Rebeco, ca* adj. fam. Arisco, intratable +”. En cap dicc. esta accepció. Sí *rebeco* ‘gamuza’ des del Dicc. 1899. Procedeix del català *rebec*.
- “*Redonda* El término concejil en que pueden pastar los ganados del pueblo con ciertas estaciones del año, según sus ordenanzas municipales *”. En aquest sentit en cap dicc. més. És un sentit molt viu en valencià de sempre.
- “*Romance* pl. fam. Bachillerías u excusas *”. No entra en cap *DRAE* fins 1925: ‘bachillerías, excusa’.
- “*Rubín* m. Rubi // Orín en los metales *”. En els dicc. anteriors, a 1843 ve *robin*: ‘orín o herrumbre de los metales’.
- “*Sabudo, da*, p. p de saber. Sabido. // ant. Determinado, establecido. // ant. Declarado, manifiesto *”. En cap diccionari. De *sabut* ‘llest’.
- “*Sacre* m. Especie de halcón...// Arma de fuego //adj Lince, sagaz, perspicaz, sutil. Úsase también sustantivamente”. En el Dicc 1925: ‘fig. ladrón, 1ª accp’ *. Conec la locució *ser un sacre* ‘ser un atrevit’.
- “*Tole* Tole, tole. Voces tomadas del latín que en nuestro castellano se usan como un sustantivo masculino para significar confusión y gritería. Clamor popular *”. Ja en el Dicc 1852.

2.4. Introducció de mots amb marca de provincianismes, novetat introduïda per ell

- “*Alfábega*, prov. Albahaca”. Sí en tots els dicc., però ell afig la marca prov.
- “*Almanguena* prov. Almagre”. La novetat és prov., sense assenyalar-la amb asterisc. En valencià és *almánguena*.
- “*Capillo* prov. Capullo de seda *”. En valencià *capell*.

2.5. Vocables que ell marca com antics o arcaics

Són mots que ell té consciència de poar d’edicions antigues, castellanes i aragoneses, com ho cita en el pròleg al *Nuevo Diccionario*. Uns el pogué introduir trets d’un text medieval, com:

- “*Budel* (*Llibre d’Aleixandre*: *Budel* m. ant. Los intestinos +”. Únic: *DRAE* 1936, on diu que és d’origen valencià, i que es documenta en *Lib Aleixandre*.
- “*Bafa* f. ant. Befá, burla +”. Només en el Dicc. 1936 documentat en el *Llibre d’Aleixandre*. Igualment *bafar* ‘ant. burlarse’.

Però d’altres, l’existència en valencià podria induir-lo al seu enregistrament:

- “*Bandada* (//met Multitud de personas que están en movimiento, como Bandada de gentes, muchachos, labradores) *”.
- “*Barriguera* + f. La correa o cuerda que se echa a las caballerías por debajo de la barriga a modo de cincha, para sotener los aparejos o para que no se levanten las varas del carruaje que llevan”. Ja en el Dicc. 1899. Possiblement d’origen castellanoaragonés en valencià.
- “*Burro* (//Cajón sobre el cual ponen los encuadernadores la prensa de enlomar y cortar)*”.
- “*Captenencia* (//ant. Compostura, porte de vida) *”.
- “*Capuz* (/ant. Las nubes que suelen encubrir a nuestra vista el cielo y los astros) *”.

2.6. Mots que diu que són entrades seues i ho són en relació amb el diccionari de 1843 però que estan ja presents en diccionaris anteriors

- “*Ardit* adj. m. ant. Ardido, atrevido”. No en el Dicc. 1843 +, sí en anteriors de 1780 a 1817.
- “*Sallar* v. Escardar +”. Documentat en el Dicc. 1739: ‘escardar el trigo o maíz’.

2.7. Alguns mots estan millors definits per ell que pels anteriors segurament per la seua coneixença del mot i del concepte o objecte a València

- “*Sed*. No dar una sed de agua fr. fam. con que se pondera la miseria o falta de compasión de alguno que no da el menor socorro o alivio a quien se le pide o se halla en necesidad. / No deber una sed de agua fr.

fam. No merecer el menor favor”. Ja des del Dicc. 1739, tret dels *Cuentos* de Quevedo. És una locució hispànica documentada a l'Edat Mitjana en el català de València¹¹.

- “*Zahorí* m. La persona que vulgar y falsamente dicen ve lo que está oculto, aunque sea debajo de la terra, como no lo cubra paño azul”.

2.8. Mots que porten en la definició la pertinença a València

- “*Mona* p. Val y Murc. La torta o rosca que se cuece en el horno con huevos puestos en ella en cáscara por pascua de flores, que en otras partes llaman hornazo”. Ja en dicc. anteriors.

- “*Zaragüelles* m. pl. Especie de calzones anchos y follados de pliegues que se usaban antiguamente, y ahora usan las gentes del campo en Valencia y Murcia”. Hi manté la definició del Dicc. 1843.

2.9. Formes antigues castellanques que desapareixen dels diccionaris castellanques, però són vives en valencià

- “*Sufre* m. ant. Azufre +”. Viu¹².

3. LLISTAT DE MOTS ESTUDIATS QUE PODRIEN HAVER-SE REGISTRAT PER SALVA INDUÏT PEL VALENCIÀ

- “*Aína* (ant. Fácilmente//*Aína* sobre *aína*, mod adv ant muy presto) *”.

- “*Animita* f. p. cub. Luciérnaga que enciende y apaga alternativamente su luz +”. En el Dicc. 1927: ‘aguacero, insecto’. En valencià *animeta* ‘mineta’.

- “*Antuzano* m. p. viz. Plazuela que se halla delante de la casa a la que pertenece +”. Sí en Dicc. 1914.

- “*Apatuscar* a. vulg. Hacer de prisa, con poco cuidado y aseo alguna cosa +”. Només en Dicc. 1726, no en 1843.

- “*Apellucar, apelluscar* o *apelluzcar* ant. Apretar una cosa con otra haciendo como una masa de ellas”. Només en Dicc. 1726.

- “*Arca* f. En Valencia la pedrea que tenían los estudiantes /y los jóvenes mal educados/¹³ unos con otros. Lapidario *”. En Dicc. 1843: ‘En valencia la pelea que tenían los estudiantes unos con otros’. És registrada per primera vegada en el Dicc. 1817.

- “*Árnica* f. Planta medicinal de frecuente uso como estimulante de los órganos digestivos +”. Documentada en Dicc. 1869.

- “*Arrumbar* y *arramblar* v. Mar. Abordar al enemigo en los combates navales para batirle cuerpo a cuerpo y rendirle más pronto +”. *Arramblar* sí que es documenta, pero en l'altre sentit que també porta Salvà ‘Dejar los arroyos y torrentes llenos de arena...’, però *arrumbar* no és documentada mai.

- “*Azarolla* f. p. Ar. Serba. (/Acerola/ *”.

- “*Collado* (/Sitio que va subiendo en cuesta, y forma una especie de garganta en la montaña, por donde se facilita la subida o bajada) *”.

- “*Conqué* m. fam. Condición, calidad y circunstancia +”.

- “*Conreo* (/El esmero que se pone para cuidar o conservar alguna cosa) *”.

- “*Corada* (/ant.) Asadura *”.

- “*Cornalón* m. Línea curva en los dos ángulos interiores de la nariz +”. Dicc. 1899.

- “*Creumar* a. ant. Quemar +”. Dicc. 1992.

- “*Crianca* f. ant. Crianza, educación +”. En cap dicc.

- “*Cuaresma* (/Ser más largo que la cuaresma fr. fam. Ser alto en demasía; --fr. fam. Dilatarse mucho en el discurso o en alguna obra/ *”.

- “*Cumquibus* m. fam. Dinero, como denotando que con él todo se tiene +”. Dicc. 1869. En valencià *conqué*.

- “*Desar* a. ant. Dejar +”. En cap diccionari. En català significa ‘guardar’.

- “*Desbaldir* a. ant. Esparcir, desparramar”.

- “*Esca* f. ant. Cebo, comida”. Sí en Dicc. 1732-1783 i després des de 1914 fins ara.

- “*Fadrín* m. ant. poco uso Mozo +”. Ja en Dicc. 1732-1783, títol de català.

- “*Faldamenta* f. Faldamento +”. Dicc. 1852

¹¹ Vegeu Casanova (1988).

¹² Alguns mots a primera vista pareixen mots valencians però no ho són, sinó que provenen del castellà. Per exemple, “*zangolotear*. Bazuquear”. Aquest mot entra per primera vegada en el Dicc. del 1884 en el sentit de ‘bazucar’, menear o revolver una cosa líquida’. En valencià viu *sangolejar* des del segle XIX, format amb canvi de sufix. Un altre cas és el de “*zanguango* m. fam. El hombre flojo, y que busca pretextos para no trabajar. // fam Bonazo, pacienzudo, sufrido, hablando el marido que lo es”. En el Dicc. del 1925, ‘fam. Indolente, embrutecido por la pereza’. En valencià viu *sanguango* ‘pillet’, però és una adaptació d’aquest mot precisament.

¹³ Ampliació d’ell.

- “*Gabarse* r. ant. Alegrarse, gozarse o gloriarse +”. Únic.
- “*Gayo, ya* adj. Alegre, lucido +”. Dicc. 1852.
- “*Hacer* (//r. Moverse, apartarse: como *Hazte allá*)... --fr. Causar buen efecto, a la vista una cosa, como algun adorno, edificio, etc y en el caso contrario se dice, aunque menos frecuentemente, que Hace mal) *”. Acepció nova valenciana no en Dicc. 1843.
- “*Jinjol* (ant.) Azufaifa“. Ja en Dicc. 1843, sense ant.
- “*Josa* f. El terreno plantado de árboles que llevan fruta de hueso, y se ingertan por lo común en almendros +!. Dicc. 1925: ‘heredad sin cerca, plantada de árboles y frutos’.
- “*Juego* (//La armonía y unión agradable que forma la mezcla de varias voces, colores, etc./) *”. No l’he trobat ni en el Dicc. 1925.
- “*Lagosta* f. ant. Langosta +”. Apareix en Dicc. 1803 i 1925.
- “*Lilaila* (//Tontería, impertinencia, ridiculez. Úsase también como interjección en igual sentido) *”. En cap diccionari Sí, l’anterior ‘fam. Astucia’.
- “*Linaje y linnajen* m. ant Linaje. +” No en cap dicc.
- “*Lloramico* m. fam. Lloro +”. En el Dicc. 1925, amb igual definició.
- “*Malagana* f. p. Ar. Desmayo, congoja +”. En el Dicc. 1925: ‘desfallecimiento, desmayo’.
- “*Malaltia* f. ant. Enfermedad +” Apareix en el Dicc de 1734-1803 i després ja no.
- “*Mamparar* a. ant. Amparar, escaparse, liberarse +”. No en Dicc. 1843, però sí en anteriors.
- “*Marfús o marfuz, za* adj. ant. Astuto, falso, pérfido +”. *Marfús* no hi és, *marfuz* sí en Dicc. 1888. En Dicc. 1884: ‘repudiado, desechado/ Falaz, engañoso’.
- “*Marrano* (//Glotón) *”. En Dicc. 1884 i 1925 no hi ha este sentit, sí: ‘hombre sucio’, ‘el que se porta mal’.
- “*Melsa* f. p. Ar. bazo // (p. Ar. met. Flema, espacio o lentitud con que se hacen las cosas) *”. Afig *Ar* en flema. La resta igual.
- “*Mentidero, ra* adj. ant. Mentiroso +”. En cap dicc.
- “*Menudencia* (//Zarandajas, trastos o cosas menudas y de poca monta) *”. És un matis de ‘cosas de poco aprecio’. En Dicc. 1884 i 1925 no fan eixe matis.
- “*Milenta* adj. num. card. vulg. Mil//m. vulg. Millar +”. Sí des de 1734 a 1803 i després de 1914 a ara. En valencià *milanta*.
- “*Miseria* (//pl. Faltas, debilidades; y así decimos: no lo creía capaz de semejantes miserias) *”. Esta acepció no en Dicc. 1884 i 1925.
- “*Muerso* m. ant. Bocado +”. En cap dicc.
- “*Pardina* f. prov. Coto o dehesa +”. Dicc. 1852.
- “*Partida* (//Una parte del término o territorio perteneciente a algún pueblo/) *”.
- “*Pavordre* m. Pavorde +”. En cap dicc.
- “*Pavordria* f. Pavordia +”. En cap dicc. Sí, des d’antic: *pavorde* ‘en la iglesia metropolitana y en la universidad de Valencia, título de honor que se da a algunos catedráticos de teología, cánones o derecho civil, que tienen silla en el coro después de los canónigos, y usan hábitos canonicas’.
- “*Pertegada* f. ant. Golpe dado con palo +”. En cap dicc.
- “*Petirrojo* m. Pardillo, ave. +”. Dicc. 1899.
- “*Potra* (//Tener potra fr. met. y fam. ser afortunado) *”.
- “*Quillotrar* a. ant. Asear, componer, afeitar. Se usaba también como recíproco // r. ant. Enquillotrarse, enamoricarse // ant. Alegrese, divertirse, chancearse / Quillotrarse de villa fr. ant. V. villa +”. Dicc. 1899.
- “*Quinqué* m. neol. Velon que tiene el aceite en el cerco hueco que lo rodea, o en un receptáculo que lo despide por varios medios, a proporción que se consume +”. Dicc. 1884.
- “*Quiquiriquí* m. El canto del gallo // Juego de muchachos parecido al del escondite +”. En la primera acepció ja en 1737; en la segona no s’ha tornat a documentar; una tercera s’afig en 1884: ‘persona que quiere sobresalir y gallear’.
- “*Rabotada* f. Golpe dado con el rabo +”. En Dicc. 1852 i 1925: ‘expresión destemplada o injuriosa con ademanes groseros’.
- “*Rebeco, ca* adj. fam. Arisco, intratable +”. En cap dicc. es troba esta acepció. Sí *rebeco* ‘gamuza’ des de Dicc. 1899
- “*Redolor* m. Un principio de dolor, o un dolor sordo +”. En cap dicc.
- “*Regalar* (//ant. Derretirse, liquidarse, deshacerse) *”. Però apareix en Dicc. 1737.
- “*Repropio* ad. m. Dícese del caballo que se resiste a la espuela con coces y saltos, y de cualquier bestia caballar terca y rehacia +”. Dicc 1884.
- “*Reptar* a. ant. Retar. // ant. Reprender, vituperar +”. No ve en Dicc. 1843. En els altres remet a *retar* que té els dos sentits, el val. i el cast.

- “*Rodal* m. El lugar, sitio o paraje pequeño que se distingue por alguna cosa; y así se dice Rodal de retamas, rodal de alga +”. Dicc. 1852: ‘terreno de corta extensión’. El Dicc de 1925 copia pràcticament la mateixa definició i li afeg ‘mancha’.
- “*Rodeno* m. Cierta piedra muy porosa. // Especie de pino +”. Dicc 1884: ‘adj. Dícese de tierras, rocas y pinos’. Dicc 1925: ‘adj. Rojo, dícese de tierras, rocas / Pino rodeno’.
- “*Tongada*. Capa (/La porción de algunas cosas colocadas unas sobre otras. Bórrese lo que sigue/) lo que se ceba, etc. *”. Dicc 1914: ‘capa, acceps. 2 i 3.
- “*Tornafugi* (facere) fr. ant. Huir, retirarse precipitadamente o fingir una retirada +”. En cap diccionari i tampoc en el *Corde*.
- “*Traste* prov. Trasto”. Ja en Dicc. 1843.
- “*Tro* prep. ant. HASTA +”. En cap diccionari, però sí en el *Corde*.
- “*Troaque* part. ant. compuesta de Tro y Que. Hasta que +”. En cap diccionari.
- “*Trompis* (Andar a) f. Pelear o reñir a puñadas, como lo acostumbran los ingleses +”. 1a doc Dicc 1869: ‘puñetazo // Andar a trompis loc. fam. andar a puñetazos’. Hui encara és viva en valencià.
- “*Trotalla* f. ant. Parece significar burla +”. En cap dicc.
- “*Trozar* a. Hacer trozos / Mar. Tesar la troza +”. Dicc. 1884: ‘romper, hacer pedazos’.
- “*Tulipa*. El tulipán pequeño +”. No es troba en els Dicc des de 1803 a 1925. Sí en anteriors.
- “*Vengada* f. ant. Venganza // ant. Castigo +”. En cap dicc.
- “*Ventada* f. Golpe de viento fuerte, más o menos duradero +”. Dicc. 1852: ‘golpe de viento’.
- “*Verba* f. ant. Cháchara, parola +”. Dicc. 1899.
- “*Verderol* (/prov. (No es prov.) Verderón, especie de concha *”).
- *Verderon* (/prov. (No es prov.) Verderol *”).
- “*Vierba* f. ant. Locuacidad, garrulidad // Saber mucho de vierba. fr. ant. Tener gran locuela +”. En cap dicc. En valencià *verba*.
- “*Virto* m. ant. Ejército, hueste +”. En cap dicc.
- “*Volado* m. prov. Azucarillo”. Ja en el Dicc. 1843 i anteriors. En els dicc valencians de l'època, *bolado*.
- “*Volantín* m. Aparejo de pesca que consiste en un cordelillo con algunos anzuelos y sus correspondientes plomos colocados en codales a trechos hacia uno de sus extremos, por el cual se arroja con fuerza el aire, para que caiga y entre en el agua claro y estirado +”. Dicc. 1884.

4. CONCLUSIONS

El *Nuevo Diccionario de la lengua española* de 1846 de Vicent Salvà presenta un conjunt de vocables i accepcions dins dels neologismes que va incorporar sense altra font coneguda que el parlar valencià de la seua època. Això ens fa pensar que ell, bilingüe castellà-valencià, en el seu parlar castellà tindria inserits alguns valencianismes sense adonar-se que ho eren. És el mateix que ens passa a molts valencians que quan eixim de la nostra regió ens detecten molts valencianismes que ens passen desapercebuts ací.

L'estudi d'estos suposats valencianismes ens ha fet veure que mentre que una part es pot explicar per aragonesismes, murcianismes o poats de fonts antigues, d'altres pareix que la font era el seu parlar o algunes obretes de contemporanis seus que les usaven.

Aquesta aportació vol mostrar que quan s'estudie un escriptor de llengua materna diferent a la castellana s'ha de tindre sempre present l'estat del seu parlar regional, ja que aquest pot ser una de les fonts que expliquen la presència d'alguns mots o accepcions en la seua obra.

Sóc conscient que una part dels mots titllats com valencianismes en l'obra de Salvà poden ser explicats d'altra manera, i fins i tot que alguns valencianismes documentats en el segle XIX podrien ser explicats per una base castellana. Així i tot, trobem en l'obra de Salvà suficients mots per donar com a provada la hipòtesi de partida: Salvà introdueix regionalismes del seu valencià en el seu magnífic diccionari, conscientment o induïts, a pesar del seu domini del castellà.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Alcover, A. M. i F. de B. Moll (1972): *Diccionari català-Valencià-Balear*. Palma de Mallorca, Moll.
- Azorín Fernández, D. (2000): *Los diccionarios del español en su perspectiva histórica*. Alacant, Publicacions de la Universitat d'Alacant.
- Casanova, E. (1988): “Notes sobre la locució ‘Set d’Aigua’ (I) i sobre el mot ‘Garganta’ en català (II)”. En *Homenatge a Josep Belloch-Quaderns de Filologia*. València, Universitat de València, pàgs. 69-66.
- Casanova, E. (1990): “Valencià versus castellà als segles XVIII i XIX. El cas de Vicent Salvà”, *Caplletra*, 9, pàgs. 147-166.
- Casanova, E. (2002): “Locuciones entre dos lenguas: saber mal y otras”. En Saralegui, C. i M. Casado (coords.) *Pulchre, Bene, Recte. Estudio en homenaje al prof Fernando González Ollé*. Pamplona, EUNSA, pàgs. 269-283.

Corde: <http://corpus.rae.es/cordenet.html> (20/02/2007).

Coromines, J. (1980): *Diccionari Etimològic i Complementari de la Llengua Catalana*. Barcelona, Curial-La Caixa.

Guardiola Savall, M. I. (2004a): *El Diccionario valenciano-castellano (1851) de Josep Escrig en la tradició lexicogràfica valenciana*. Tesis doctoral inédita, Alacant, Universitat d'Alacant (29/09/2004).

Guardiola Savall, M. I. (2004b): *Raro Diccionario valenciano-castellano, único, y singular, de voces monosylabas de Carles Ros*. Alacant, Universitat d'Alacant.

Jiménez Ríos, E. (2001): *Variación léxica y diccionarios: Los arcaísmos en el diccionario de la Academia*. Madrid, Vervuert.

Reig Salvà, C. (1972): *Vicente Salvá. Un valenciano de prestigio internacional*. València, Alfons el Magnànim.

Ros, C. (1764): *Diccionario valenciano-castellano*. València, Impremta de Benet Monfort.

Salvá, V. (1838): *Compendio de la Gramática Valenciana*. València, Librería de Mallén y sobrinos.

Salvá, V. (1846): *Nuevo Diccionario de la Lengua Castellana*. París, Librería de don Vicente Salvá.

Salvá, V. (1988): *Gramática de la lengua castellana*, 2 vols. Edició de M. Lliteras, Madrid, Arco Libros.

Seco, M. (1987): *Estudios de lexicografía española*. Madrid, Paraninfo.

Simbor, V. (1980): *Els orígens de la Renaixença valenciana*. València, Institut de Filologia Valenciana.